

Kőpeczi Béla 1986-os jelentése a hazai könnyűzenei élet helyzetéről ^[1]

Kőpeczi Béla művelődési miniszter 1986 májusában tájékoztató jelentést adott a szórakozás és szórakoztatás tartalmi, valamint szervezeti kérdéseiről az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottságának, az 1986. június 24-i ülést előkészítendő. A tárcavezető a pártállami vezetéstől – és személyes habitusához képest is – némiképp szokatlan módon, sokat foglalkozott a könnyűzenei élet részletes elemzésével, ezért is érdemes ezt a dokumentumot mélyrehatóbban tanulmányozni.

Természetesen nem feltételezhetjük, hogy *Kőpeczi Béla*^[1] ennyire szívén viselte volna a hazai könnyűzenei élet alakulásának sorsát, így jogos az elgondolás, miszerint ennek az iratnak a keletkezését gondos és körültekintő aprómunka előzte meg a pártapparátcsikok részéről.^[2] Ők sem voltak azonban mindig teljesen otthon a témában, illetve sajátos szemüvegen keresztül látták a pop-rockzenei szcénát, ami kimutatható a dokumentum hangvételéből és abból, hogy melyek voltak annak hangsúlyos pontjai. Az irat mindezzel együtt sorra tárgyalja a populáris zenében aktuálisan fellépő – talán a politikai rendszer enyhülésének is betudható – jelenségeket, szervezeti kérdéseket boncolgat, és határozott állásfoglalást nyújt azokról. Ennek köszönhetően úgy ad pillanatképet a hazai könnyűzenei élet 1986-os állapotáról, hogy számos probléma felvetését mellőzi, mégis kikövetkeztethetjük belőle, hogy a pártállami vezetés miként vélekedett a kulturális élet pop-rockzenei szegmenséről.



Kőpeczi Béla

A dokumentumban nyomon követhető, hogy akkor már a nemzeti érzés megjelenítése egyes rockzenei darabokban voltaképpen bizonyos mértékig erénynek számított az egypártrendszer vezetésének szemében. Ennek az a magyarázata, hogy az efféle zenés előadásokban az imperializmus elleni küzdelmet látták. Nem tudhatjuk, hogy a hatalom képviselői a jelentés írásakor homokba dugták-e fejüket, és nem szerettek volna tudomást venni arról, hogy ennek a jelenségnek a háttérében mégiscsak az internacionalizmus burkolt tagadása jelent meg és nem az antikapitalizmus. Az mindenesetre bizonyos, hogy támogatónak léptek fel a nemzeti érzés ilyen módon való megjelenítése kapcsán. Kőpeczi Béla megjegyezte, hogy „[...] *minőségileg új törekvés a hazai rock zene történetében az »István, a király« szabadtéri, közsínházi előadása és filmfeldolgozása, a Nemzeti Múzeumnál tartott március 15-i ünnepség műsora, vagy a felszabadulásunk 40. évfordulója tiszteletére rendezett előadás a Hősök terén. Napjainkban – különböző felmérések tanulsága szerint – csökkenni kezd a nyugati hatás a könnyűzenében. Ezt a várhatóan kialakuló vákuum-helyzetet ki lehet, és ki kell használni.*” A szövegből világosan látszik, hogy a könnyűzenében megjelenő „egészséges” nacionalizmus támogatása együtt járt a szovjet csapatok itt tartózkodásának igenlésével, amit felfoghatunk egyfajta kompromisszumnak is a hatalom részéről a szovjet megszállók felé.

A pártalkalmazottak, illetve a miniszter megfelelési kényszere olvasható ki a nyugati hatás negatív színben való feltüntetéséből, mivel a kulturális élet minden területén szükséges volt elítélni hivatalos szinten az „átkos imperializmus” befolyását. Azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy a populáris zene mélyen a nyugati kultúrában gyökerezett, így nemhogy nyugati hatásról, de egyenesen a nyugati minták másolásáról, vagy legalábbis példaképek tekintéséről volt szó esetükben (ami nem egy esetben a plágium kategóriájának határait feszegette), emiatt a könnyűzenei szcénától nem lehetett – leginkább: dőreség volt – elvárni, hogy ne rendelkezzenek nyugati stílusjegyekkel. Ha számba vesszük, hogy mely könnyűzenei műfaj származott Nyugatról, akkor meg kell állapítanunk, hogy ez gyakorlatilag kivétel nélkül mindegyikről elmondható. A jazz, a rock and roll, a beat, a rock és a pop számtalan ága, a blues, a diszkó, a country, a punk, de még az újhullám is az angolszász kultúrkör szerves részeit képezték, amit a magyar zenészek igyekeztek minél jobban interpretálni, és jó esetben magyaros beütésű vagy egyedi hangzásvilággal, valamint magyar szövegekkel ellátni. Ebből a körből megítélés szerint csak a folk-rock tekinthető valamelyest kivételnek, nyilvánvalóan a magyar népzenei motívumok beépítése okán, illetve az alternatív rock bizonyos előadói kölcsönöztek zeneszámaiknak hazai ízt. Külön megemlíthető, hogy az utóbbi – leginkább a nagyvárosi, értelmiségi közegben érvényesülő – zenei irányzathoz tartozó előadók a dokumentum keletkezése körüli időkben érték el népszerűségük csúcspontját. Azt azonban nehezen gondolhatjuk, hogy ezek a zenekarok a pártállami kulturális vezetés tetszését elnyerték volna a maguk keresetlen stílusával, szökimondó, vulgáritásba hajló, és nem egyszer a politikai rendszert kritikus szemmel látó és láttató szövegvilágukkal. Végezetül a nyugati hatást számon kérni a könnyűzenei élet képviselőitől amiatt is megalapozatlan volt a hatalom részéről, mert az osztrák–magyar határon nem lehetett megállítani a nyugati zenei kultúrát, ami leginkább a Szabad Európa Rádióhoz és a hozzá hasonló adóknak volt köszönhető. Ha pedig ehhez hozzávesszük, hogy éppen 1986-ban szerepelt az egyik legsikeresebb brit rockzenekar, a Queen^[3] a Népstadionban, valamint ugyanebben az évben a Jethro Tull^[4] *Rod Stewart*^[5] *Santana*^[6] valamint *Peter Gabriel*^[7] is hazánkba látogatott és óriási sikert aratott,^[8] akkor egyenesen megalapozatlannak mondható a nyugati hatások visszaszorításáról szóló miniszteri hozsannázás.

Kőpeczi Béla jelentéséből ugyancsak kitérünk, hogy ebben az időszakban már nagyobb hangsúlyt kapott a könnyűzenei termékek piacon való érvényesülése, ami az akkorra már szinte teljesen elkészült új sajtótörvény szellemiségét is tükrözte, mivel ez a jogszabály az alternatív lemezkiadók irányába is megengedő volt.^[9] Ennek köszönhetően a Magyar Rádió 1988-ban már kiadhatta a Rock Színház közreműködésével és *Szinétár Miklós*^[10] rendezésével színpadra vitt *Nyomorultak* című musicalt *Vikidál Gyula*^[11] főszereplésével.^[12] Ugyanígy ennek a jogszabálynak volt köszönhető, hogy néhány éven belül megjelentek a magánkézben lévő lemezkiadók, amelyek indulása azért nem ment egyik napról a másikra, mert igencsak tökeerős beruházást igényelt, ráadásul a hangfelvételek sokszorosítása még sokáig a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat (MHV) kezében lévő dorogi lemezgyárban volt a legkézenfekvőbb és – nem utolsósorban – a legolcsóbb. A Kádár-korszak számos aspektusából egyik legrenitensebb „fekete bárány” zenekara, a Beatrice^[13] is ennek a törvénynek köszönhetette megjelenését, mert 1988-ban a Ring Kiadónál jelentethették meg első – máris dupla – albumukat.^[14]



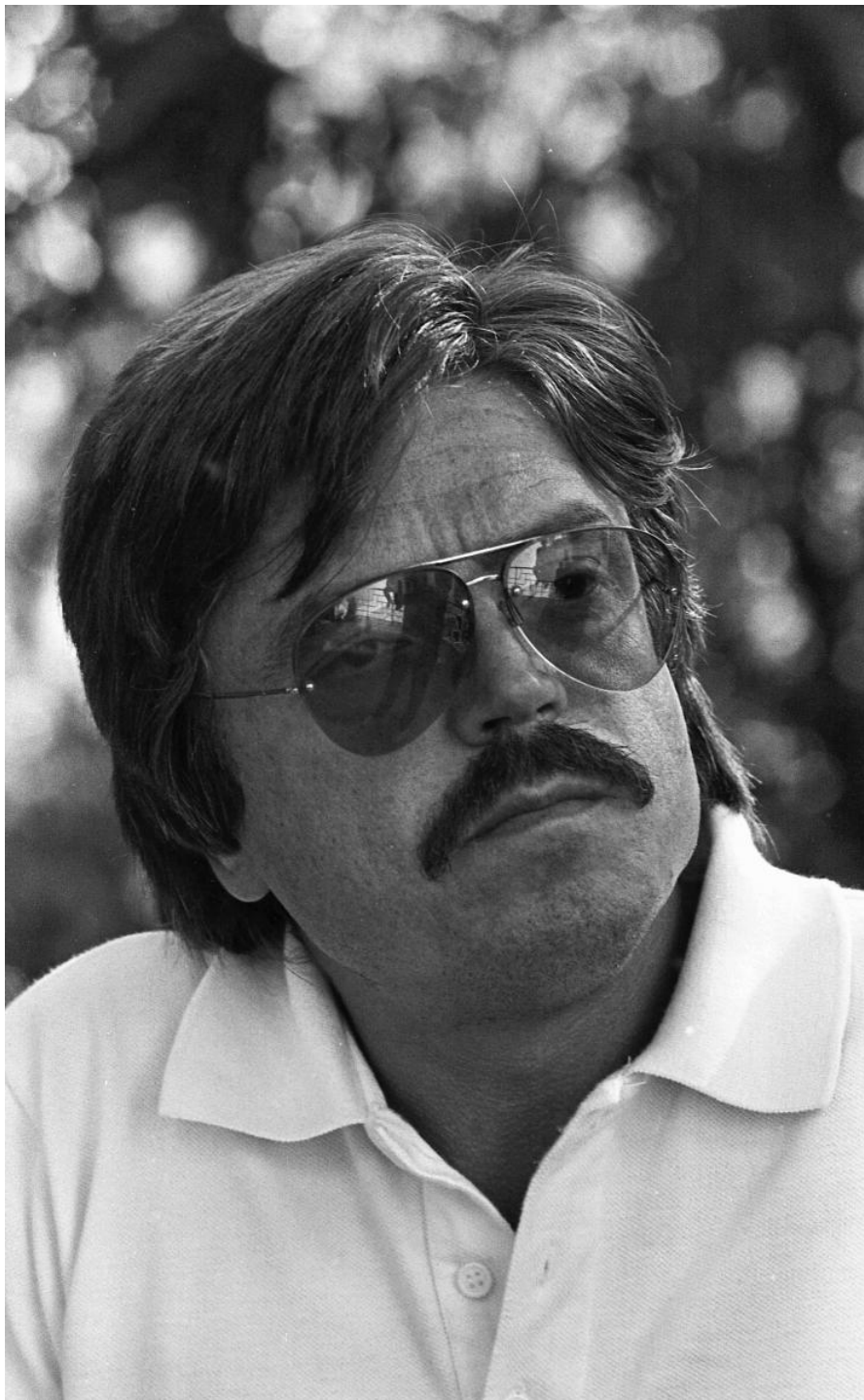
A Beatrice együttes tagjai: balra Lugosi László, a szintetizátornál Waszlavik "Gazember" László, középen Donászy Tibor, jobbra Miklóskas Lajos
Fortepan

A pártállami monopolrendszeren így némiképp törések mutatkoztak, ami a nyolcvanas évek közepére a könnyűzenei élet szabadabbá válását eredményezte. Itt említhetjük meg, hogy az Országos Rendező Iroda (ORI) mellett lehetőséget kapott koncertszervezésre az 1982. június 15-én indult Ifjúsági Rendező Iroda, amely az Expressz Ifjúsági és Diák Utazási Iroda szervezeti keretein belül önálló gazdasági egységként országos hatáskörrel tevékenykedett. Központjuk Budapesten, a VI. kerületi Székely Mihály utcában volt, könnyűzenei csoportjuk pedig a Harminckettesek terén működött. Saját bemutatkozásuk alapján a szervezetet a tevékenységét „elsősorban az ifjúság szórakozási igényeinek felmérésében és kielégítésében fejtí ki [...]”. Célja, hogy a tömegpolitikai rendezvényekhez, országos és megyei kulturális találkozókhoz színvonalas programot szerkesszen és valósítson meg. Az ifjúsági táborok, építőtáborok és az ifjúsági klubok programjainak szervezésében segítséget kívánunk adni mindenkinek, akik igénylik munkánkat.” Bemutatkozásukkor azt is tisztázták, hogy a budapesti nemzetközi countryfesztivált ők szervezik. Mint írták, „folytatni kívánjuk azokat a szórakozási formákat, melyek évek alatt jól beváltak, de konkrét terveink is vannak új rendezvények, eseménysorozatok beindítására is.”[15]

A tánczene dömpingjét a rádióban és a televízióban nem tartotta jó tendenciának Köpeczi Béla. Ehhez kapcsolódóan megállapíthatjuk, hogy a „húzd meg, ereszd meg!”-attitűd folyamatosan érzékelhető volt a Kádár-rendszer egészében a könnyűzene médiában való megjelenésének mennyiségét illetően. Voltak időszakok, amikor a televízióban a lehető legkevesebbet engedte a kultúrpolitikai irányítás, máskor kicsit nagyobb érvényesülési lehetőségei voltak a popzene muzsikusainak. A hetvenes évek közepén például hetente mindössze negyedórát lehetett szólni a Magyar Televízióban popzenére,[16] ám ez a szigor az évek teltevel némiképp enyhült. A miniszternek és az őt körülvevő szellemi műhelynek 1986-ban annak dacára lehettek ellenérzései a könnyű műfaj médiaszerepléséhez fűződően, hogy néhány évvel korábban éppen a minisztérium kérte ki a Tömegkommunikációs Kutatóközpont véleményét a könnyűzenei műsorokról; az egyik kutatójuk, Nagy Márta által 1974-ben jegyzett dolgozat felvilágosult módon megfogalmazta, hogy a könnyűzenében ideológiailag semmi kivetnivalót nem lehet találni.[17] Vágó Judit két évvel később a beat közösségteremtő funkcióját emelte ki, ami ugyan együttt járt a lázadással és a dalok hangvételének megváltozásával, de szerinte a személyes élmények megzenésítését megelőzte a közösség ügyének fontossága.[18] Ez a fajta vélekedés megfelelő módon illett a szocialista életszemléletbe, miszerint az egyéni érdekeket alá kell rendelni a közösségieknek, de persze ez csak papíron valósult meg. Köpeczi Béla rosszálló kijelentését ezenkívül azért is lehet kritikával illetni, valamint az utókor szempontjából értetlenül fogadni, mert a jelentés születésének idején már lehetett tudni, hogy a Magyar Televízió az 1981-es Táncdalfesztivál sikerén felbuzdulva újra műsorra tűzi ezt a vállalkozást Interpop Fesztivál címen.[19] Nem zárható ki egyúttal az sem, hogy Köpeczi Béla mindezzel együtt sem volt híve a könnyűzene képernyőn való megjelenítésének. De ha ez igaz, akkor is meg kell jegyezni, hogy nem ez a vélemény került erőfölénybe az évek során. Sőt, két év múlva, 1988. július 23-án ismét megrendezték az Interpop Fesztivált, amelyre meghívták a művelődési miniszter-helyettesét, Vajda Györgyöt is, mellékelve hat darab tiszteletjegyet.[20] Ebből is látszik, hogy a könnyűzenei szcénának fontos volt a kormányzat jóindulata, nem véletlenül, hiszen még 1988-ban is tőlük függött az engedélyeztetés.

Érdekes módon a művelődési miniszter a jól felkészült menedzserek hiányát is felírta írásában. Ez utóbbi momentum megint relevanciával hatott, hiszen addig a menedzser kifejezést is szinte tiltották a könnyűzenei szcénában, ugyanis ezt a tevékenységet munka nélkül szerzett jövedelemszerzéseként fogták fel, sőt nem egy esetben retorziókat is alkalmaztak az ilyen típusú munkát végzőkkel szemben.[21] Itt kell ugyanakkor szólni arról, hogy noha a menedzselés sokáig tilos volt, a legtöbb zenekar mégis végzett önmenedzselést, legtöbbször a vezetője útján. Olyan vállalkozó szellemű kvázi-menedzser is akadt, aki elszegődött egy vagy több együttes mellé, és hivatalos konferansziéként jelent meg az előadóművészek mellett. A „fedőállás” igaz is volt, általában ők vezették fel a produkciókat, de emellett elvégezték az impresszálist is. A rockzenei életben Hajnal Gábor töltött be ilyen szerepet a Piramis együttes mellett a Kádár-rendszerben.[22] Tehát bármennyire is tiltották a menedzselést, a gyakorlatban mégis működött anélkül, hogy ezt szorgalmazta volna bármelyik politikus. A tárca vezetője ugyancsak negatívumként említette az együttesek utánpótlásának gondját. Leszögezhetjük, hogy ez alatt a miniszter a hagyományos könnyűzenei formák, így a tánczene megújulását hiányolhatta, hiszen más stílusokban éppen ekkor kezdtek el eredményeket elérni a fiatal, feltörekvő együttesek.[23]

Köpeczi Béla beszámolt a könnyűzenei szórakoztatásban beállt, a műfaj fejlesztését szolgáló változásokról, amelyeket a Politikai Bizottság 1982. november 9-ei állásfoglalásának[24] értelmében hajtott végre az államapparátus. Ilyen volt az általános jövedelemadóról szóló 45/1983. /X/. 20./ MT számú rendelet,[25] amely megszüntette a könnyűzene szerzőinek és előadóinak hátrányos, hosszú éveken át sérelmezett megkülönböztetését.[26] Szabadabbá vált a műsorrendezés joga a 19/1983. /VI. 15./ MT számú rendelet[27] 47. §-ának /1/ bekezdése alapján, amely hatályon kívül helyezte a korábbi megkötéseket, azaz a 17/1968. /IV. 14./ kormányrendelet[28] 156. §-ának c. és d. pontjait. Ezzel lehetőséget kaptak a rendező szerv alkalmazásában nem álló személyek, hogy külön díjazás ellenében műsoros előadásokat szervezhessenek. Az amatőr könnyűzenei mozgalom művelődéspolitikai irányításáról is szólt Köpeczi Béla, a minisztérium itt egyértelműen az ideológiai befolyásolást tűzte ki legfőbb célként. Ezt a megyei tanácsok művelődési osztályain keresztül tervezték elérni: ezek jelentései befutottak a tárcahoz, ahol intézkedési tervet dolgoztak ki.



Szörényi Levente
Fortepan

[3]

A tárca vezetője hivatkozott az MSZMP XIII. kongresszusának határozatára, amely kimondta, hogy „*Tegyük színvonalasabbá a milliókra kiterjedő szórakozást.*” Ennek illusztrálására a jelentés melléklete megemlített néhány könnyűzenei, általa sikeresnek mondott kezdeményezést, így a Petőfi Csarnok 1985. április 4-i beindítását, [29] a Rock Színház működését, a budapesti Nemzetközi Country Fesztivált [30] vagy a *Popzenei Stúdió* című rádióműsort. A country, mint az USA déli tagállamaiból származó, korábban imperialista ügynökösödés vádjára alkalmat adó zenei műfaj [31] megítélésében tehát ugyancsak alapvető változás állt be, hiszen 1986-ban már pozitív példaként említették a szórakoztató zenei irányzatok között. A klubok közül kiemelte a jelentés a Fővárosi Művelődési Házban a Tengs-Lengs [32] és a Beatrice [33] együttesek rajongói klubjait, a Lágymányosi Közösségi Házban a KFT [34] és a Hobo Blues Band [35] zenekarok baráti köreit és az ugyanitt heti rendszerességgel megrendezett Rock-körképet. Ez a felsorolás azonban szubjektív volt, hiszen nem említette meg a sikeres alternatív zenekarok klubjainak egyikét sem, ahogy az ügyeletes popslágereket gyártó Első Emelet [36] és R-GO [37] zenekarok klubjairól sem esett szó. Pozitívumként említette meg még az Országos Szórakoztatózenei Központ negyedéves kiadványát, a *Disco Info*-t, amely segédanyagul szolgált a hivatásos és amatőr lemezbemutatókhoz. A filmgyártáshoz kötődő könnyűzene terén szintén talált a miniszteri összefoglaló referátum értéket, így a *Szerelem első vérig* [38] című munkát, amelyben Demjén Ferenc [39] énekelte a címadó dalt, vagy a *Búcsú* című, Zsombolyai János [40] által rendezett filmet, amely Szörényi Levente [41] (első, de nem utolsó) búcsúkoncertjét mutatta be.



Demjén Ferenc énekes, dalszerző. A riporter Dám László.
Fortepan

A beszámoló azonban a szórakoztatás kismértékű liberalizálása mellett nem hagyott kétséget a párt- és állami ellenőrzés elsődlegességéről: „A könnyűzenei területre – a továbbiakban is – fokozott figyelmet kell fordítani. Növelni kell a Művelődési Minisztérium ágazati felelősségének (például a különböző országos rendező szervek felügyelete, műsoros rendezvényekről áttekintés) érvényesülését, meg kell teremteni az ehhez szükséges feltételeket (rendszeres információcsere, háttérintézmények bekapcsolása). Különösen fontos a szórakoztatás e területén érintett szervek, intézmények közötti összehangolt cselekvés biztosítása; időszerű a járulékolgatási rendszer felülvizsgálatának megkezdése.” Kőpeczi Béla ehhez kapcsolódóan javasolta a Szórakoztatási Felügyelőség megalapítását, amely az ORI mellett ellenőrző feladatokat is elláthatott volna, ám erre – a rendszer bizonyos fokú következetlensége és a folyamatban lévő gyorsuló erodálódása miatt – nem került sor.

Kőpeczi Béla tájékoztató jelentése a szórakozás, szórakoztatás tartalmi és szervezeti kérdéseiről

1. A szórakoztatás fogalma, meghatározása, célja, feladatai, szerepe a társadalomban.

2. A szórakoztatás történelmi fejlődése, a modern szórakoztatás jellegzetességei.

3. A szórakoztatás társadalmi funkciói, a szórakoztatás és a kultúra kapcsolata.

4. A szórakoztatás gazdasági szerepe, a szórakoztatási piac, a szórakoztatás és a gazdaság.

5. A szórakoztatás jogi szabályozása, a szórakoztatás és a jog.

6. A szórakoztatás társadalmi problémái, a szórakoztatás és a társadalom.

7. A szórakoztatás és a média, a szórakoztatás és a kommunikáció.

8. A szórakoztatás és a technológia, a szórakoztatás és a technológiai fejlődés.

9. A szórakoztatás és a kultúra, a szórakoztatás és a kultúrpolitika.

10. A szórakoztatás és a társadalom, a szórakoztatás és a társadalmi problémák.

11. A szórakoztatás és a jövő, a szórakoztatás és a jövőbeli kihívások.

[5]
[6]
[7]
[8]
[9]
[10]
[11]

Budapest, 1986. május

Jelzet: MNL OL M-KS 288-41/1986. 469. – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Az 1945 utáni munkáspártok iratai, Magyar Szocialista Munkáspárt, Központi szervei, Agitációs és Propaganda Bizottság – Eredeti, gépelt.

- [1] Kőpeczi Béla (1921–2010) 1982 és 1988 között művelődési miniszter, előtte 1955 és 1963 között a Kiadói Főigazgatóság, 1963 és 1966 között pedig az MSZMP KB Kulturális Osztályának vezetője volt. 1965-től az ELTE egyetemi tanára, ahol a francia tanszéket vezette. 1971 és 1975 között az MTA főtitkára volt.
- [2] A szórakoztatás azoknak az újonnan létrehozott művelődési központoknak a feladatai közé tartozott, amelyek tapasztalatairól az Agitációs és Propaganda Bizottság 1985. november 1-én adott ki állásfoglalást. *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1985–1989*. Szerk.: VASS HENRIK. Interart Stúdió Kft., Bp., 1994, 102–105. Többek között a szórakozás témáját érintette az Agitációs és Propaganda Bizottság 1986. szeptember 30-i ülése, ahol a Hazafias Népfront művelődéspolitikai munkájáról szóló jelentést tárgyalták. Itt szó esett a zenei műveltségről és a videotechnika elterjedéséről. Uo. 226–235.
- [3] A Queen 1971-ben alakult brit rockzenekar. Legendás frontembere, Freddy Mercury 1991-es halála után 1995-ben egy ideig gyakorlatilag feloszlott, később átalakulva, más énekesekkel, régi számaikat játsszák. <https://www.allmusic.com/artist/queen-mn0000858827/biography>. [26] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [4] A Jethro Tull brit együttes 1968-ban adta ki első nagylemezét. Zenéjüket Ian Anderson [27] sajátos éneklési stílusa, egyéni fuvolajátéka és a szokatlan, meglehetősen összetett dalszerkesztés jellemzi. <http://jethrotull.com/> [28] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [5] Rod Stewart (1945–) brit énekes és dalszövegíró. 2016 júniusában az angol királynő születésnapja alkalmából lovagi címet kapott. <https://www.allmusic.com/artist/rod-stewart-mn0000293896> [29] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [6] Carlos Santana (1947–) **Grammy-díjas** [30] mexikói **latin rockzenész** [31] és gitáros. Tipikus fusion zenész, aki a latin hangzásvilágot ötvözte a rockkal. <http://www.literatura.hu/rock/progressive/santana.htm> [32] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [7] Peter Gabriel (1950–) négyeszes **Grammy-díjas** [30] angol zenész, zeneszerző. A Genesis együttes énekeseként szerzett magának hírnevet, jelenleg világszerte kiadványokat is gondoz. <http://petergabriel.com/> [33] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [8] <https://hangfoglalalo.hu/docs/HegedusLaszlo.PDF> [34] (Utolsó letöltés: 2018. május 22.)
- [9] Az MHV egyeduralmát az 1986. szeptember 1-én életbe lépett sajtótörvény kezdte ki, amely a rádiózásban és a televíziózásban, valamint a lapkiadásban szabadabb teret engedett az egyéni elképzeléseknek. *Magyar Közölny*, XLI. évf. 36. sz. 1986. szeptember 1.
- [10] Szinétár Miklós (1932–) Kossuth-díjas rendező, a Magyar Állami Operaház címzetes főigazgatója és mesterművésze. <https://nullahategy.hu/visszapillantot-tukor-szinetar-miklos-85-eves/> [35] (Utolsó letöltés: 2018. május 22.)
- [11] Vikidál Gyula (1948–) a magyar rockzene kiemelkedő képességű énekes, aki a P. Mobil, a Dinamit, a P. Box, a Boxer és a Mobilmánia zenekarokban kamatoztatta, kamatoztatja tudását. Felejthetetlen színpadi szereplései közül kiemelkedik az *István, a király* Koppányja, valamint a *Nyomorultak* Jean Valjeanja. <http://vikidal.com/> [36] (Utolsó letöltés: 2018. május 22.)
- [12] MNL OL XIX-I-9.–pp. Rock Színház 1988. évi költségvetési ellenőrzése.
- [13] A Beatrice 1969-ben jött létre lányzenekarként, ahol Nagy Ferő lett később a frontember. A pártállami packázások következtében 1981-es feloszlottak, majd 1987-ben újraalakultak és azóta is működnek. Nagy Ferő életéről az Új színházban játszanak zenés színművet. <http://www.beatrice.hu/beatrice40vol2/> [37] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [14] <https://musicbrainz.org/artist/e5aa52db-58f8-4adb-b642-f6fcf5a671db> [38] (Utolsó letöltés: 2018. május 22.)
- [15] *Nemzetközi Country Találkozó – Budapest, 1982. augusztus 21.* Műsorfüzet. 41.
- [16] CSATÁRI BENCE: *Az ész a fontos, nem a haj*. Jaffa Kiadó, Bp., 2015, 227.
- [17] NAGY MÁRTA: Vélemények a szórakozásról és a rádió és a televízió szórakoztató műsorairól. *Rádió és Televízió Szemle*, Bp., 1974. VI/8. (A Tömegkommunikációs Kutatóközpont belső kiadványa.)
- [18] VÁGÓ JUDIT: Milyen most a sláger, avagy mit kínál a Rádió? Uo. 1976. VIII/2. 115–122. A témában továbbá: HALÁSZ LÁSZLÓ: Mit néznek a fiatalok? Uo. 1973. VI/2. 97–103.; SÁNDOR GYÖRGY: A tömegkommunikációs eszközök és az ifjúság. Uo. 1969. I/3. 3–13.; VITÁNYI IVÁN: Művészet, szórakoztatás és a televízió. *Valóság*, 1971. XIV/9. 91–99.
- [19] *A táncdal* kifejezés Kőpeczi Béla jelentésében anakronisztikusan hatott, ahogy a különböző pártfórumokon már a hatvanas években is az volt, amikor a beat jelenségére értették. Különösen érthetetlen tehát, illetve csak a pártapparatszikók ebbéli tájékozatlanságával magyarázható, hogy miért használták ezt a szót több évtizeden keresztül a könnyűzene minden ágára. Ez azonban nemcsak a pártállam politikai részéről mutatkozott meg, hanem a média vezetői oldaláról is, amikor az 1981-es vetélkedőt is táncdalversztívnak aposztrofálták. Különösen abszurd ez annak tükrében, hogy a hagyományos tánczenét (Kovács Kati, Korda György, Tarján Pál) kívül a countrytól kezdve (Bojtorján, Esményi Viktória) a hard rock lírai változatán (Korál) és a popparódián (Óceán együttes) át a rock and rollig (Hungaria) és a popzenéig (KFT) bezárólag számos stílus képviseltette magát, amelyek már régen nem számítottak táncdalnak. Éppen ezért helyes volt, hogy az 1986-os megmérettést Interpop Fesztiválnak nevezték el, hiszen ez összefoglaló jelleggel adta vissza a stílusoknak azt a kavalkádját, amely ezen a vetélkedőn megjelent.
- [20] MNL OL XIX-I-9-n 17. d. 4. t. Zene- és Táncművészet. Vajda György miniszterhelyettes 1988. dosszié.
- [21] Jó példa erre Szikora Jenő esete, akinél 1975-ben a menedzselés vádja bizonyosodott be a pártállam részéről egy, a tárcsa által felügyelt ORI-vizsgálat során. Mivel ez a szocialista tevékenységektől teljességgel idegen volt, eltiltották őt a színpadon való szerepléstől, és egy időre megvonták az ORI-engedélyét. A művelődési tárcsa akkor beszerezte ehhez kapcsolódóan a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Ház, a környei művelődési ház, a mezőkovácsi és orosházi járási hivatal és a szentesi városi tanács művelődésügyi osztályának igazolásait. A menedzseltek között szerepelt Máté Péter és Ambrus Kyri, akik vallomásaikkal szintén megerősítették a fenti tényeket. Szikora Jenő egyébként „visszaesőnek” számított, mert az 5714/1971. számú művelődésügyi minisztériumi iratra hivatkozva megemlítette a tárcsa szakembere, hogy már kapott ilyen jellegű tevékenységéért tiltást. Annál kevésbé érthető ezek után, hogy miért kapott az eredeti, egy éves eltiltás helyett enyhített időtartamú, 8 hónapos moratóriumot. MNL OL XIX-I-7-g 10. d. 5. t. 17353/1975. (Kulturális Minisztérium Zene- és Táncművészeti Főosztály iratai.) Keszler Pál, az ORI igazgatója tájékoztatta a minisztériumot Szikora Jenő és társai működési engedélyének ideiglenes megvonásáról, amit aztán a *Művelődésügyi Közölny*ben közzétettek, miután a tárcsa könnyűzenei referense, Vajda Tibor továbbította az információkat a minisztérium Jogi Osztályának, ahol megtették a szükséges intézkedéseket a lap felé. 1975. szeptember 29-én Keszler Pál többek között Szikora Jenő, Bergendy István és testvére, Bergendy Péter, valamint Demjén Ferenc működési engedélyének megvonásáról számolt be. Előbbi nyolc, utóbbi három zenész három hónapos eltiltást kapott, a Bergendy együttes tagjai ráadásul a lehető legneuralgikusabb időszakra, a nyári hónapokra kapták a szilenciumot. A tárcsa október 2-án lépett a nyilvánosságra hozatal ügyében. *Művelődésügyi Közölny*, XIX/21. 1978. november 1. 791.
- [22] Hajnal Gábor több évtizedes koncertszervező tevékenysége végül eljuttatta őt oda, hogy az Ifjúsági Rendező Iroda könnyűzenei csoportvezetője lett. Karrierjének történetét lásd CSATÁRI BENCE: *Nekem irod a dalt – A könnyűzenei cenzúra a Kádár-rendszer idején*. Jaffa Kiadó, Bp., 2017, 175–200.
- [23] Éppen ebben az évben jelent meg Magyarországon az első heavy metal lemez (Pokolgép: *Totális metál*, Hungaroton–Start, 1986), és az alternatív zenekarok is ekkor éltek – igaz, javarészt nagylemez nélkül – virágkorukat az underground mozgalomban. PARA-KOVÁCS IMRE: *Amerika Kiadó. Beszélgetések Menyhárt Jenővel*. Glória Kiadó, Bp., 2006.
- [24] *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1985–1989... 420.*
- [25] *Magyar Közölny*, XXXVIII/52. 1983. november 20. 863–866.
- [26] Az Orbán László művelődésügyi miniszter első helyettese által aláírt 6/1971. (XII. 17.) MM számú rendeletet a szellemi tevékenységet folytatók jövedelemadójának meghatározása végett hozták, minősítve az egyes művészeti ágakat. (*Magyar Közölny*, XXVII/95. 1971. december 17. 1054.) Ennek 2. §-a a térszadalmilag értékes művészetek között nem sorolta fel a tánczeneszerzői, táncdalszövegírói, valamint a tánczene előadóművészi tevékenységet, ami nagy felháborodást keltett a könnyűzenészek körében, akik ez ellen természetesen semmit nem tudtak tenni. A rendelet kimondta, hogy a három százaléknál magasabb adókulcsba (az úgynevezett giccsadó) csak a tánczenei és népzenei (a pártállam szemszögéből még 1971-ben is a könnyűzenehez tartozott a népzene) előadóművészek (zenekar, énekesek, táncosok, stb.) külföldi vendég szerepléséből származó jövedelmek estek. A rendelet lehetőséget adott arra, hogy különböző művészek a besorolásuk ellen tiltakozzanak, de erre igazából csak a különböző művészetek határmezsgyéjén tevékenykedőkre nézve volt lehetőség. Nem állnak rendelkezésünkre olyan iratok, amelyek szerint valamelyik beatzenekar ez ellen felemléte volna a szavát a rendelet adta lehetőség keretei között.
- [27] *Magyar Közölny*, XXXVIII/26. 1983. június 15. 371–378.
- [28] Uo. XXIII/31. 1968. április 14. 350–354.
- [29] A Petőfi Csarnok beindítására azért volt szükség, mert a Budai Ifjúsági Park leamortizálódott a szocialista rablógazdálkodás következtében. Ennek kézzelfogható jele volt, hogy 1980. május 27-én 19 óra 5 perckor az Edda koncertje közben a bejárat előtti jobboldali feljárórampa mintegy 20 méter hosszúságban ledől az utcai gyalogjárda és a második korlát által határolt szakaszra, ahol hozzávetőlegesen 250 fiatal tartózkodott. A balesetben öt fiatal megsebesült, akiket a helyszínen ellátták a mentők, illetve beállították a kórházba. Ezek után csak részlegesen működött az Ifipark, majd 1984. szeptember 23-án végleg bezárt. CSATÁRI: *Az ész a fontos, nem a haj... 304–305.*

- [30] A country fesztiválokat 1981–1983 és 1987–1989 között rendezték meg Budapesten. Ebben nem kis szerepe volt a Bojtortján együttes nemzetközi sikereinek, a magyar zenekar állandó fellépője lett a megmozdulásoknak. (Kemény Győző, a Bojtortján együttes vezetőjének személyes közlése 2018. január 2-án.)
- [31] A country nehéz állampárti elfogadásáról: SZAKÁCS GÁBOR: *Így volt, ez van, hogy lesz? Magyar Beatológia*. Nemzeti Korona Kiadó, Bp., 1996, 30–31.
- [32] A Tengs-Lengs együttest 1984-ben alapították, blues és rock and roll játszanak. Több mint tíz évig volt saját klubjuk a Kassák Klubban, a Józsefvárosi Klubban és a Fiala Művészek Klubjában. <https://www.rockbook.hu/hirek/tengs-lengs-30-szuletesnapjat-unnepli-legendas-hazai-blues-rock-csapat> [39] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [33] A jelentés itt nyilvánvalóan tévedett, hiszen 1986-ban még nem működött a Beatrice, hacsak nem zenekar nélküli klubra utalt a művelődési miniszter. 1985–1986 folyamán Nagy Feró a *Hamlet* kecskeméti színpadra állításán, illetve hanglemezfelvételén fáradozott. Lásd SZÖNYEI TAMÁS: *Nyilván tartottak*. Magyar Narancs–Tihany Rév Kiadó, Bp., 2005, 593–594.
- [34] A KFT együttes 1981-ben tűnt fel *Bábu* vagy című dalával a táncdalfesztiválon. Egyéni, ironikus hangvételű szövegekkel kitűntek a hazai rockmezőnyből. <http://www.kft.hu/> [40] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [35] A Hobo Blues Band stílusteremtő együttes 1978-ban alakult és 2011-ig működött. Vezetője a Kossuth-díjas szövegíró, Földes László. <http://hobo.hu/> [41] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [36] A slágeres popzenét játszó Első Emelet együttes 1982-ben alakult, 1992-ig létezett, majd időnként összeállt. A nyolcvanas évek egyik legnépszerűbb tinibálvány csapata volt. Lásd ZÉTÉNYI ZOLTÁN: *A film forog tovább – Az Első Emelet 30 éve*. Alexandra Kiadó, Pécs, 2013.
- [37] Az 1982-ben létrejött R-GO az Első Emelet mellett a másik ikonikus popzenekar volt a nyolcvanas években, egyedi, „csikidám” stílusban játszottak, illetve még ma is színpadra lépnek. <http://www.r-go.hu/> [42] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [38] A hatalmi apparátusban az alkotást illetően ezt megelőzően bizonytalanság lett úrrá, mert Boros Lajos, az MHV Bravo márkaszerkesztőségének vezetője (aki korábban a belügyi szervek által megfigyelt személy volt – SZÖNYEI: i. m. 74., 432., 724–725.) Dés László szerint eleinte mindössze kétezer példányt hozott forgalomba a filmzenével, holott a mozikban a filmet 1,2 millióan látták. A közönségsikerből kiindulva, a későbbiekben 40 ezer hanglemezt adtak ki, ami a közönségienyeket még így is messze alulmúlta. Sz. KONCZ ISTVÁN: *Demjén – félszáz év*. Bp., 1996, a szerző saját kiadása, 123.
- [39] Demjén Ferenc (1946–) Kossuth-díjas művész a Bergendy, majd a V' Moto-Rock éneke és basszusgitárosa volt, majd szólókarrierbe kezdett. <http://www.demjenferenc.hu/> [43] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [40] Zombolyai János (1939–2015) Balázs Béla-díjas filmrendező, operatőr, egyetemi tanár. Ő rendezte a Budapesten forgatott Queen-filmet is. <https://www.youtube.com/watch?v=TZa-RU3MgPc> [44] (Utolsó letöltés: 2018. május 23.)
- [41] Szörényi Levente (1945–) az Illés és a Fonográf frontembere, zeneszerzője, gitárosa. Kossuth-díjas, ő írta többek között az *István, a király* és az *Attila, Isten kardja* című rockoperákat is. Bővebben lásd: STUMPF ANDRÁS: *Szörényi – Rohan az idő*. Helikon Kiadó, Bp., 2015.

Címkék:

[kőnyűzene](#) [45]

[Kádár-korszak](#) [46]

[kultúrpolitika](#) [47]

Kiadás: 18. évfolyam (2018) 3. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/kopeczi-bela-1986-os-jelentese-a-hazai-konnyuzenei-elet-helyzeterol>

Hivatkozások

- [1] <https://www.archivnet.hu/kopeczi-bela-1986-os-jelentese-a-hazai-konnyuzenei-elet-helyzeterol>
- [2] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_125850.jpg
- [3] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_125400.jpg
- [4] https://www.archivnet.hu/sites/default/files/u364/fortepan_89424.jpg
- [5] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/1-1.jpg>
- [6] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/2-1.jpg>
- [7] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/3-1.jpg>
- [8] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/4-1.jpg>
- [9] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/5-1.jpg>
- [10] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/6-1.jpg>
- [11] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/7-1.jpg>
- [12] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/8-1.jpg>
- [13] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/9-1.jpg>
- [14] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/10-1.jpg>
- [15] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/11-1.jpg>
- [16] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/12-1.jpg>
- [17] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/13-1.jpg>
- [18] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/14-1.jpg>
- [19] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/15-1.jpg>
- [20] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/16-1.jpg>
- [21] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/17-1.jpg>
- [22] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/18-1.jpg>
- [23] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/19-1.jpg>
- [24] <https://www.archivnet.hu/sites/default/files/galeriafotok/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol/20-1.jpg>
- [25] <https://www.archivnet.hu/kopeczi-bela-tajekoztato-jelentese-a-szorakozas-szorakoztatas-tartalmi-es-szervezeti-kerdeseirol>
- [26] <https://www.allmusic.com/artist/queen-mn000858827/biography>
- [27] https://hu.wikipedia.org/wiki/Ian_Anderson
- [28] <http://jethrotull.com/>
- [29] <https://www.allmusic.com/artist/rod-stewart-mn000293896>
- [30] <https://hu.wikipedia.org/wiki/Grammy-d%C3%ADj>
- [31] https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Latin_rock&action=edit&redlink=1
- [32] <http://www.literatura.hu/rock/progressive/santana.htm>
- [33] <http://petergabriel.com/>
- [34] <https://hangfoglalo.hu/docs/HegedusLaszlo.PDF>
- [35] <https://nullahategy.hu/visszapillanto-tukor-szinetar-miklos-85-eves/>
- [36] <http://vikidal.com/>
- [37] <http://www.beatrice.hu/beatrice40vol2/>
- [38] <https://musicbrainz.org/artist/e5aa52db-58f8-4adb-b642-f6fcf5a671db>
- [39] <https://www.rockbook.hu/hirek/tengs-lengs-30-szuletesnapjat-unnepli-legendas-hazai-blues-rock-csapat>
- [40] <http://www.kft.hu/>
- [41] <http://hobo.hu/>
- [42] <http://www.r-go.hu/>
- [43] <http://www.demjenferenc.hu/>
- [44] <https://www.youtube.com/watch?v=TZa-RU3MgPc>
- [45] <https://www.archivnet.hu/cimkek/konnyuzene>
- [46] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-korszak>
- [47] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kulturopolitika>